

УДК 811.161.2'42:821.161.2'6.09(092)

DOI: [https://doi.org/10.17721/um/53\(2023\).73-87](https://doi.org/10.17721/um/53(2023).73-87)

Надія Бойко, д-р філол. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0003-0881-743X
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя, Ніжин

ДОМІНАНТИ НАУКОВОГО МОВОСВІТУ АНАТОЛІЯ МОЙСІЄНКА

Досліджено наукові тексти А. Мойсієнка з позицій антропоцентризму, текстоцентризму, з урахуванням структури текстових категорій, засобів їхньої об'єктивації, чинників актуалізації авторських домінантних констант. Прокоментовано різноаспектні дослідження поетичного мовосвіту А. Мойсієнка, що дає уявлення про специфічність образної ідіопоетичної системи, її домінантних рис, які вирізняють мовотворчість автора на загальноукраїнському тлі та з-поміж традиційних зразків національної поезики. З'ясовано, що до домінантних рис наукового мовосвіту автора належить лінгвостилістична інтерпретація аперцепційної системи Шевченкового вірша, художнє осмислення мовосвітів символу й онімного слова, світу поезики й динаміки текстових структур, світу інтертекстуальності поетичного тексту.

Ключові слова: мовосвіт, аперцепційна система Шевченкового вірша, світ символу, світ онімного слова, світ поезики й динаміки текстових структур, світ інтертекстуальності, Анатолій Мойсієнко.

Лінгвосвіт доктора філологічних наук, професора, поета, перекладача, випускника Ніжинської вищої школи Анатолія Мойсієнка багатогранний, різнобарвний і вишуканий, бо для нього “вельми значливо... бути оригінальним, схожим на самого себе й більше ні на кого, виплекати власний письменницький стиль, легко впізнаваний мистецький почерк” [Степаненко : 13].

Мова поетичних творів репрезентує самотутність мовомислення автора, виявляє майстерність митця і вченого. Тексти віршів уведені до багатьох хрестоматій, використовувані у фахових лекційних курсах переважної більшості українських університетів. Багатоголосся поетичного мовосвіту Анатолія Мойсієнка постійно привертає увагу дослідників. Мовознавці визначають

домінантні риси ідіолекту й ідіостилю автора. Так, М. Степаненко в статті “Маєстат... добірного слова” поета, мовознавця, літературознавця Анатолія Мойсієнка” акцентує на особливостях поетичної творчості та наукового дискурсу А. Мойсієнка, який уміє єднати мовознавчу й літературознавчу сфери, “знаходити в цьому природному синтезі золоту середину, що вможливорює об’єктивне, а не суб’єктивне оцінювання поетики текстових структур” [Степаненко : 20]. Оригінальність літературознавчого доробку А. Мойсієнка виразно проявлена у фундаментальній праці “Традиції модерну і модерн традиції”, присвяченій історії української зорової поезії загалом і шахопоезії зокрема, “життю” українського верлібру, аналізові творчості Миколи Мірошниченка, Емми Андіївської й ін.

Л. Кравець здійснила обґрунтування інтелектуалізації української поетичної метафори на фактичному матеріалі, дібраному з поезій А. Мойсієнка. Авторка переконує, що інтелектуалізована метафора є домінантною ознакою мовотворчості Анатолія Мойсієнка. Ця тропейчна модель уможливорює переведення емоційної сфери на рівень смислів, вираження її в “більш складній і експресивно насаженій формі. Метафори поета закорінені в мові й культурі українського народу, і водночас вони виразно індивідуальні, демонструють оригінальність таланту митця, його ерудицію й глибину мовомислення” [Кравець : 29].

Небайдужість поета до нового слова виявлена як у віршах Анатолія Мойсієнка, так і в його розмислах на лінгвістичні теми. Дослідники виокремили й схарактеризували неологію митця на тлі словотворчої практики поетів ХХ–ХХІ ст. Його неологічна скарбниця засвідчує поєднання окремих загальних тенденцій, властивих українським словотворцям ХХ–ХХІ ст., із оригінальністю “сконструйованих унаслідок творчого використання традиційних для мови усної народної творчості лексичних одиниць (ключових слів) у ролі базових для авторських інновацій” [Вокальчук : 25]. Маркером неологічного багатства ідіолекту поета постали складні за структурою номінації на взірць *тихомирний, травневохвильний, хльостко-сміхотливий, чорноплитий, місячно-карий, щедротно-ніжний, густо-джмелиний, огудинно-натинний, стрімкогрудий, волосожарувати, новош-*

кодити, чорносливо, тисячозоро, сизогриво, безжально-кинджално, сейсмічно-свічно та ін. [Там само].

Семантичний і граматичний аспекти об'єктивації категорії темпоральності в поетичному ідіолекті А. Мойсієнка досліджує В. Коломийцева. Час як минуше й вічне в поетичному світі автора зберіг традиційні загальнолюдські виміри й набув модерних семантичних планів і характерних рис аксіологічності. Спостережено, що лексико-поетичний хронотоп А. Мойсієнка рясний і розмаїтий, виявлене ядро темпоральної лексичної підсистеми репрезентоване фазовими назвами доби з домінуванням образних семантичних планів (*даль полуднева, надвечір'я яблуне, черлене світання, синє доно вечірньої казки, з туманцем раннім, в літеплі вечірньої зорі, в ранки голубі, опівденно, світанок-ладо, натомлений день, срібна ніч*), пір року (*в ранню осінь, гаряче літо, нестримливий поїзд весни, в тихоплині осінньому, в осінь, осіннім днем, в цій зимі, ув осінь, до літа, ранньої осені*), назви днини, місяця (*не завтра, повчора, в п'ятницю, у березні, в липні, не в квітні, ще квітень, посеред березня*). За твердженням дослідниці, сакрально, "по-особливому, "з-під небес любові", озивається в душі поета **вічність** (*віки, на віки, на тисячі літ, повік, віковно, на цілу вічність, допоки світ, скільки світ стоїть, на тисячу століть, довіку-віку-споковіку*): *Чи в вічності я заблукав і півсловом / Боюсь сколихнути цю світобудову* (Сонати Чурльоніса)" [Коломийцева : 42–43].

В. Берковець у поетичномовній системі автора на фонетичному рівні виокремила звукосимволізм, який належить до потужних репрезентантів самобутності мовомислення митця. Щедрість використання звукосимволізму як засобу експресивності через зв'язки між звучанням і значенням слова, між зовнішнім і внутрішнім світом засвідчено добірними зразками з поетичних текстів, фоносемантичної системи віршів Анатолія Мойсієнка [Берковець : 37–39].

Семантико-стилістичні особливості порівнянь у поезіях Анатолія Мойсієнка вивчає О. Мацько. Дослідниця виявила оригінальні випадки неологізації індивідуально-авторських порівняльних структур, що посилюють образність компаративних моделей, об'єктивують психолінгвальні механізми сприймання

й організації віршової мови автора: *Вже й світ – немов правічна путь – / Тим зоренилом окропило; На вітах вітру – юна вітровінь, / Немов пагіння молодого саду; І юна вітровінь, як юна птиця, / Нам буде ніжно цілувать уста; Холодну і цілющу, як світань; І гойднеться спомин, наче музика, / В літєнлі вечірньої зорі; Тільки слава над степом віковним стоїть – золота, як вісонь; І слово, нами мовлене колись, мов ожгло і знов забрунькувало, / І жодної пелюстки на поталу, / Мов звікувала горда небовись* [Мацько : 46].

Поетичний мовосвіт А. Мойсієнка збагачують і шахові образи, репрезентовані індивідуалізованими асоціативно-метафоричними моделями. Вони є родзинкою образного мовосвіту автора, який прагне й надалі долати автоматизм образотворення: “Той факт, що наші пошуки в царині шахопоезії не залишилися непоміченими як у літературних, так і шахових колах, – зазначав А. Мойсієнко, – дозволяє сподіватися на ширший розвій цього виду творчості, на подальшу перспективу” [Капуста : 34–35].

Різноаспектність досліджень поетичного мовосвіту А. Мойсієнка дає уявлення про специфічність образної ідіопоетичної системи, її домінантних рис, які вирізняють мовотворчість автора на загальноукраїнському тлі та з-поміж традиційних зразків національної поезики.

Науковий складник мовосвіту А. Мойсієнка залишається менш дослідженим, він, на нашу думку, потребує глибшого вивчення. Пропонована студія здійснена на матеріалі засадничих мовознавчих праць лінгвіста, які й нині є досить актуальними й самобутніми, відомими в україністиці та далеко за її межами. У мовознавчих працях А. Мойсієнка, який першим репрезентував осмислення поетичних текстів у ракурсах аперцепційної системи, репрезентовано концептуальні засади сучасної лінгвопоетики. Цей підхід до аналізу текстових структур належить до ключових маркерів, провідних рис наукового мовосвіту лінгвіста й поета.

Дослідники з-поміж багатьох лінгвістичних монографій автора виокремлюють працю, у якій майстерно поєднано лінгвістичну й елементи літературознавчої царини. Це монографія “Слово в аперцепційній системі поетичного тексту: декодування Шевченкового вірша”, яка витримала три видання (Київ, 1997; Київ, 2006;

Київ, 2013). Вона стала результатом кількарічної напруженої праці мовознавця над неперевершеними зразками, багатоголоссям, силою, красою й таїною Шевченкового поетичного слова. Дослідження впродовж майже трьох десятиліть не втрачає своєї значущості, актуальності й новизни, продовжує викликати неабиякий науковий інтерес у мовознавців і літературознавців. Феномен наукового довголіття праці – в індивідуально-авторському, самотньому підході до осмислення й відчуття глибин Шевченкового слова крізь призму аперцепційної системи поетичних текстів.

У праці вдало поєднано власне текстологічний і когнітивний підходи, що уможливило здійснення глибокого аналізу потенційних можливостей мовних одиниць, інгерентно закладених у Шевченкових поетичних текстах. Поєднання таких підходів забезпечує виокремлення того конкретного тлумачення, яке є найоптимальнішим щодо тексту, здійснене на основі аналізу психології й особливостей мислення адресанта та на основі аналізу психології і особливостей мислення та сприйняття адресата. Згадувані підходи до осмислення текстових структур Шевченкового вірша передбачають глибокий аналіз мовних одиниць усіх рівнів, синтезування звукових, словотвірних, морфемних, морфологічних, лексичних і синтаксичних “сигналів”, їхню актуалізацію в конкретному тексті.

Важливу увагу А. Мойсієнко приділяє теорії дослідження тексту як аперцепційної системи. Домінантними постають авторські погляди на текст у його зв'язках із різними типами контекстів (світоглядний, соціокультурний, психологічний та ін.). Проблемні аспекти спрямовані на розкриття багатьох мовно-естетичних сутностей у межах аперцепційної системи поетичного тексту: 1) вивчення *слова* як досвіду; 2) розуміння ролі *заголовного слова* (заголовного рядка); 3) визначення стилістичних параметрів *повторюваного слова*; 4) осмислення ролі *звука* в аперцепційній системі поетичного тексту.

Запропоновано структурування аперцепційної системи поетичного тексту на основі виявлення й характеристики багаторівневих відношень між концептами (“фактами”), що перебувають у корелятивному зв'язку – “першочергово освоєне в контексті – сприйняте на основі попереднього”, де попереднє слугує певним досвідом

реципієнта щодо наступного й об'єктивується в процесі декодування художньої структури. Слово як лінгвоментальну одиницю уналежнено до репрезентантів семантичного й естетичного досвіду, що в системі художнього тексту постає у зв'язках із багатьма власне поетичними категоріями, як-от: “заголовне слово”, “повторюване слово”, “алітеративно-асонансне слово” [Мойсієнко 1997].

В аперцепційній системі Шевченкового вірша мовознавець виявив домінування своєрідних заголовків, що реалізовані в образних висловах перших поетичних рядків. Значеннєві плани заголовних рядків ліричних текстів інтегрують загальну національномовну практику, особливості функційної природи окремих лексичних і морфологічних складників, семантично ускладнених та експресивно маркованих синтаксичних конструкцій, об'єктивуючи смислову, емоційну й аксіологічну домінуючу частину всього твору. Заголовний рядок – це певний нетрадиційний стилістичний ракурс об'єктивації провідної тези, що стверджується чи заперечується всією образно-композиційною структурою вірша, слугує засобом акумуляції чисельних асоціативних ідейно-тематичних зв'язків.

Потужним чинником експресії в аперцепційній системі Шевченкового вірша кваліфіковано повторюване слово, що в межах поетичного ідіолекту виявляє багато найрізноманітніших лексико-граматичних ознак, образних моделей. Воно найчастіше аперцептує динамічні дії, розгортання в напрямку від конкретного до загального й навпаки, “впливає на атрибутивні взаємозв'язки (з суб'єктно-об'єктною чи об'єктно-суб'єктною векторністю, зі з'ясувально-узагальнювальною чи конкретизаційною векторністю)” [Мойсієнко 1997 : 35].

А. Мойсієнко переконує, що двокомпонентна векторність повтору, виходячи з умов контекстної ситуації, може репрезентувати як однооб'єктні, так і різнооб'єктні семантичні плани. В аперцепційній системі Шевченкової поезії домінує перша структурна модель. Повтор у поета слугує засобом “мистецького розгортання певної теми, входження в нову тему, переведення образу в іншу площину тощо” [Мойсієнко 1997 : 45].

В аперцепційній системі Шевченкового поетичного тексту самобутню підсистему моделює *образне слово*. Науковий аналіз

складу індивідуально-авторських засобів образності проведено на основі широкої джерельної бази. Дослідник виявив і схарактеризував як продукти поетичного дискурсу, художньо й естетично марковані складники Шевченкового ідіолекту – епітети, порівняння, метафори, перифрази та символи.

Виявлені епітетні й неепітетні одиниці в системі художнього твору репрезентують єдність образних семантичних планів і композиційної архітекτονіки. Водночас нетрадиційний підхід уможливило аналіз окремих складників аперцепційної системи, де кожен елемент спроможний слугувати конкретним смисловим і естетичним досвідом для розуміння та сприйняття іншого.

Домінантною рисою Шевченкових образних засобів кваліфіковано зіставно-порівняльні конструкції, одним із компонентів яких постає людина. Дослідник переконує, що експресивний потенціал як окремих компонентів, так і всього порівняння моделює аперцепційну “мережу” взаємозв’язку з відповідними лексико-семантичними одиницями тексту. Це обумовлює динамічне освоєння реципієнтом певної тематико-композиційної лінії, стрижнів психологічного портретування особи, специфіки художнього образу, що забезпечує умови для своєрідної ідентифікації частин “розщепленого” порівняння.

Мовно-естетичне портретування людини виявлено й у процесі аналізу предикативної метафори [Мойсієнко 1997 : 79–88]. В аперцепційній системі Шевченкового вірша предикативні структури вибудовують смисловий центр метафоричної моделі, зазнають семантичної та стилістичної модифікації. Властивості предиката об’єктивуються через багатовекторні авторські інтенції в межах окремих словосполук, що виявляють відбиток особливостей його відношень (метафоричних чи неметафоричних) з окремими компонентами такої словосполуки. Як окрему парадигму А. Мойсієнко кваліфікує “доповнювальні компоненти, що виступають прямими додатками до предикатів першої парадигми. Часто компоненти обох парадигм перебувають у метафоричних зв’язках між собою, наприклад: *окрадають добрі думи, розбивають серце*” [Бойко 2014 : 118–119].

Простежено акцентування уваги на лексико-семантичних процесах, що експлікують особливості функціонування антро-

поморфізованого слова в поетичному тексті, специфіці антропоморфізації на основі динамічних і статичних ознак, експресивного потенціалу звертання та прикладкових зворотів, зіставно-порівняльних моделей тощо.

Аналіз слова в межах аперцепційної системи поетичної картини світу здійснено крізь призму вертикального контексту. Так, репрезентовано аперцепційний аспект слів-топонімів, антропонімійних і фольклорних лексем, а також слів на позначення фрагментів довкілля, окремих реалій дійсності. Серед визначальних складників аперцепційної системи поетичної картини світу митця постали літературні ремінісценції й цитати, схарактеризовані в аперцепційному аспекті. Автор переконує, що “антропонімійна і топонімійна лексика, лексика на позначення певних реалій, численні цитати і алюзії зі світової літератури, фольклору здатні актуалізувати сприйняття будь-якого іншого слова, цілісної текстової структури залежно від міри “освоєння” вертикального контексту реципієнтом” [Мойсієнко 1997 : 173].

Інтерпретацію Шевченкового вірша здійснено на основі численних лексико-семантичних, лексико-граматичних, фразеологічних, стилістичних фактів, що у своїй єдності й вибудовують аперцепційну систему, уможливають декодування мовно-ментальної картини світу поета, виявлення індивідуально-авторського в контексті культурологічного, націєцентричного, українознавчого, загальнолюдського. Новаторство дослідження А. Мойсієнка полягає в умінні актуалізувати в інтерпретованих текстах індивідуально-авторські особливості Шевченкової мови, Шевченкової стилістики, її самобутніх рис; тонко відчувати найрізноманітніші нюанси слова в контексті епохи, виявляючи “образний синкретизм поетичного слова”. Дослідження здійснено зі “всією скрупульозністю митця і вченого” [Мойсієнко 2008 : 38], в аспекті мовно-художнього пізнання світу.

Поєднання лінгвістичної й складників літературознавчої картини простежуємо в осмисленні А. Мойсієнком низки філософських понять: *світ, картина світу, світ мови*, об’єктивованих у монографії “Мова як світ світів. Поетика текстових структур”. Відсутність у лінгвістичних та енциклопедичних словниках

відповідних статей до термінів *світ мови*, *світ національної мови* актуалізує запропоноване лінгвістом бачення й розуміння цих понять крізь призму основних національно-ідентифікаційних ознак: *світ мови* – “це мова у її внутрішньому (онтогенному) і зовнішньо-пізнавальному, зовнішньо-функціональному” планах [Мойсієнко 2008 : 5]. “Мова, – на переконання А. Мойсієнка, – постає як своєрідний світ світів, де парадигматика кожного окремого може бути розглядана на іманентному (внутрішньомовному) рівні; на рівні “мова – зовнішній світ”; осібно – на рівні тексту” [Мойсієнко 2008 : 9].

Органічно входить до системи домінант мовосвіту лінгвіста думка про те, що кожен такий світ парадигматично не замкнений, він різновекторно може переходити в інші, компонентно взаємодіючи, доповнюючись, накладаючись на інші у функційних просторах.

Виявлено, що цілком переконливо у працях А. Мойсієнка схарактеризовано іманентний світ мови як поєднання рис автономності системних відношень на рівні фонетичних, морфемних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних тощо одиниць із внутрішніми законами розвитку конкретних мов. Послідовно акцентовано на процесах накладання, пересікання “внутрішнього” і “зовнішнього” світів, визначено, що “зовнішньомовна парадигма передбачає дослідження мовних одиниць у функціональному аспекті, передусім на засадах націєцентризму, антропоцентризму, когнітивізму” [Бойко 2010 : 119].

Актуальність поглядів автора на *світ мови* виявляється в його витлумаченні як багатоаспектного, багатовекторного, багатовимірного феномена, а “спеціальні маркери (лексичні, граматичні, графічні тощо) покликані бути в ньому організаційно, інтендно зумовлюючими на вертикальних і горизонтальних лініях, лініях перетину емоційно-сміслових енергій композиційної, образно-динамічної структури” [Мойсієнко 2008 : 9].

Концептуально вмотивованим є виокремлення багатьох мовних мікросвітів:

1) *мовосвіт символу*, який поєднує багату парадигматику національно маркованих і світових символік. До символічно означених уналежнено лексеми *верба, червона калина, мати, земля*,

хата, козак, тополя, рушник, березиня, гопак, Дніпро та багато інших, які в межах текстової прагматики, індивідуальних художніх просторів набувають виразно національно-культурного звучання, постають символами домівки, рідної землі, батьківської хати, українського обійстя тощо. Фактичним матеріалом для аналізу *мовосвіту символу* слугували збірки поетичних текстів Т. Шевченка, Є. Маланюка, В. Стуса. У поетичних текстах згадуваних авторів слова-символи набувають виразно патріотичного спрямування, у межах текстової прагматики вони поєднані з індивідуально-авторськими символічними семантичними планами, породженими художньо-творчим осмисленням фрагментів національної картини світу;

2) *образний світ онімного слова*, що, на переконання мовознавця, у художніх просторах поєднує когнітивну й експресивну функцію та моделює самобутній лінгво-ментальний дискурс для дослідників національної мови. Світ онімного слова постає як система вербальних знаків, серед яких найменування земних і космічних реалій, історичних подій, локальних і темпоральних понять, фрагментів культурного життя народу тощо. Мовно-функційний простір онімного слова не знає меж, оскільки усвідомлення його можливе як на рівні літературної мови, так й індивідуально-авторських інтенцій, ідіолекту окремого митця чи окремого його твору, а також у межах діалектного, просторічного, професійного чи сленгового континуумів;

3) *світ поетики текстових структур*, який, окрім внутрішніх взаємовпливів і взаємозв'язків (образно-символьних, композиційних, різнорівневих (фонетичних, лексико-семантичних, граматичних тощо), передбачає апеляцію до національного мовно-культурного досвіду та об'єктивацію позатекстових чинників, репрезентованих авторським світобаченням і світовідчуттям та спроможністю реципієнтів пізнати джерела культурної пам'яті етносу, заглибитися в літературну практику письменника, декодувати його досвід;

4) *світ інтертекстуальності поетичного тексту*. Цей складник у структурі поетичного твору належить до його визначальних ознак. Інтертекстуальність у поетичних текстах формують

фольклорно-образні традиційні асоціативи, народно-пісенні мотиви, система міфологізованих й етнічно маркованих образів, фразеологізми, паремії, афоризми, різнопланова атрибутика сучасної й давнішої України, ремінісценції з національної і світової літератури тощо. Такі елементи моделюють самотутній текстовий простір, слугують засобами репрезентації художнього світу автора. А. Мойсієнко вивчення світу інтертекстуальності поетичного тексту скеровує на зразки поетичного мовлення О. Лапського, М. Мірошніченка, В. Бровченка й інших митців, на конкретних прикладах демонструє важливість національного мовно-культурного досвіду реципієнта, суголосся світу автора й читача, уміння останнього налаштуватися “на авторську хвилю”, адекватно витлумачити інтертекстуальний компонент, його функційне, експресивне, емотивне й аксіологічне поле;

5) *світ динаміки текстової структури*, який ґрунтується на багатовимірній функції слова в динамічній системі вірша. Матеріалом для розкриття світу динаміки текстових структур слугували поетичні тексти Яра Славутича. А. Мойсієнко з’ясовує природу текстової структури, її репрезентацію на двох основних рівнях, виокремлюючи своєрідну триєдність (прототекст – метатексти – архітекст) і можливі шляхи декодування текстових структур як самодостатніх і самотутніх сутностей. Чільне місце відведено як адресантові, так й інтерпретаторові (реципієнтові). Дослідник послідовно переконує в тому, що “нерідко поєднання різнорівневих компонентів здатне витворити найвищу експресивну цілість у динамічній системі поетичного тексту” [Мойсієнко 2008 : 50]. Показовими є зразки Славутичевого вірша, використані для ілюстрування конотативних (насамперед емотивно-оцінних) планів лексем і словосполук, як-от: *сонний ставок, рвійний нестрим, голубий ставок, нуртувати, снага, снаговійний ромену цвіт, дзвінка снага, ромен, ласкаве озерце, сяйво, сяйний, лине тополею (дим), наснажений, терпка чужина* тощо, а також виявлені й прокоментовані “сув’язі характеристичних елементів” на зразок *снага – барвінок, евшан – сяйво* тощо. В ідіолектній системі поетичного слова Яра Славутича вчений зафіксував і багато оригінальних фонічних, граматичних і стилі-

стичних, образних засобів динамізації світу текстових структур, поєднання семантичного й музичного планів поезій, надзвичайно багату словотворчу стихію: *бороття, веснояр, всевіда, вчини, гривун, могутя, приланцюжити, боговитий, ярливий, володарно, голготно, раменувано* й ін. Аналіз світу динаміки текстових структур передбачає заглиблення у внутрішні ідіостильові норми окремого художника слова.

Аналіз домінант наукового мовосвіту А. Мойсієнка виявив синтез фундаментальних знань лінгвіста й літературознавця, динаміку емоцій та експресію оцінок поета, спрямованих на оновлення національної наукової і художньо-образної (поетичної) парадигм. Мовознавець зумів поєднати кілька іпостасей, поставши перед читачем і як скрупульозний лінгвіст-дослідник аперцепційної системи Шевченкового вірша, мовосвітів символу й онімного слова, світу поезики й динаміки текстових структур, світу інтертекстуальності поетичного тексту; і як одержимий літературознавець, що, порушуючи деякі винятково актуальні проблеми сучасного наукового вивчення поетичних ідіостилів, специфічних рис індивідуально-авторських віршових жанростроф у системі окремих художніх текстів, орієнтується на європейський інтелектуалізм і модернізм; і як натхненний поет, у віршах якого “*на мові чебреців звучить мотив ранковий*”, а українська поетична мова постає як світ мовно-естетичних знаків національної культури.

ЛІТЕРАТУРА

Аскарова В. Пейзажна лірика А. Мойсієнка: образно-тематичні домінанти. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 51–56.

Берковець В. Звукосимволізм у поезії Анатолія Мойсієнка. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 35–39.

Бойко Н. І. “У точності науки яке мистецтво і натхнення є!”. *Українська мова*. 2010. № 2. С. 118–127.

Бойко Н. Шевченкове слово в сучасному лінгвістичному дискурсі. *Культура слова*. Вип. 80. 2014. С. 109–120.

Вокальчук Г., Вокальчук Є. Неологія Анатолія Мойсієнка на тлі словотворчої практики поетів ХХ–ХХІ століть. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 21–26.

Капуста В. Шахові образи в постичному контексті. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 29–35.

Коломийцева В. Час як минуще й вічне в постичному світі А. Мойсієнка. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 39–44.

Кравець Л. Інтелектуалізація української постичної метафори. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 26–29.

Мацько О. Семантико-стилістичні особливості порівнянь у поезіях Анатолія Мойсієнка. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 44–47.

Мойсієнко А. Мова як світ світів. Поетика текстових структур. Умань : УДПУ, 2008. 280 с.

Мойсієнко А. К. Слово в аперцепційній системі постичного тексту: декодування Шевченкового вірша. Київ: Вид-во “Правда Ярославичів”, 1997. 200 с.

Назарець В. Внутрішньотекстовий адресат та форми його художньої реалізації в адресованій ліриці А. Мойсієнка. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 47–51.

Степаненко М. “Маєстат... добірного слова” поета, мовознавця, літературознавця Анатолія Мойсієнка. *Наукові записки*. Вип. 117. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 12–21.

REFERENCES

Askarova, V. (2013). Peizazhna liryka A. Moisiienka: obrazno-tematychni dominanty. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 51–56 (in Ukrainian).

Berkovets, V. (2013). Zvukosymbolizm u poezii Anatoliia Moisiienka. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 35–39 (in Ukrainian).

Boiko, N. I. (2010). “U tochnosti nauky yake mystetstvo i natkhnennia yel?”. *Ukrainska mova*, 2, 118–127 (in Ukrainian).

Boiko, N. (2014). Shevchenkove slovo v suchasnomu linhvistychnomu dyskursi. *Kultura slova*, 80, 109–120 (in Ukrainian).

Vokalchuk, H., Vokalchuk, Ye. (2013). Neolohiia Anatoliia Moisiienka na tli slovotvorchoi praktyky poetiv XX–XXI st. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 21–26 (in Ukrainian).

Kapusta, V. (2013). Shakhovi obrazy v poetychnomu konteksti. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 29–35 (in Ukrainian).

Kolomyitseva, V. (2013). Chas yak mynushche y vichne v poetychnomu sviti A. Moisiienka. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 39–44 (in Ukrainian).

Kravets, L. (2013). Intelektualizatsiia ukrainskoi poetychnoi metafory. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 26–29 (in Ukrainian).

Matsko, O. (2013). Semantyko-stylistychni osoblyvosti porivnian u poeziakh Anatoliia Moisiienka. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 44–47 (in Ukrainian).

Moisiienko, A. (2008). Mova yak svit svitiv. Poetyka tekstovykh struktur. Uman : UDPU (in Ukrainian).

Moisiienko, A. K. (1997). Slovo v apertsepsiinii systemi poetychnoho tekstu: dekoduvannia Shevchenkovoho virsha. Kyiv : Vyd-vo “Pravda Yaroslavychiv” (in Ukrainian).

Nazarets, V. (2013). Vnutrishnotekstovyi adresat ta formy yoho khudozhnoi realizatsii v adresovanii lirytsi A. Moisiienka. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 47–51 (in Ukrainian).

Stepanenko, M. (2013). “Maiestat... dobirmoho slova” poeta, movoznavtsia, literaturoznavtsia Anatoliia Moisiienka. *Naukovi zapysky*, Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 117, 12–21 (in Ukrainian).

DOI: [https://doi.org/10.17721/um/53\(2023\).73-87](https://doi.org/10.17721/um/53(2023).73-87)

Nadiya Boyko, Dr Hab, Prof.

ORCID ID: 0000-0003-0881-743X

Nizhyn State University named after Mykola Gogol, Nizhyn

Dominants of the scientific and linguistic world of Anatolii Moisiienko

The analysis of scientific and linguistics dominants of A. Moisiienko revealed the synthesis of the fundamental knowledge of a linguist and literary critic, the dynamics of emotions and the expression of the poet's evaluations

aimed at updating the national scientific and artistic paradigms. The linguist managed to combine several hypostases, appearing before the reader as a scrupulous linguist-researcher of the apperceptive system of Shevchenko's poem, the worlds of symbols and the silent word, the world of poetics and the dynamics of text structures, the world of the intertextuality of the poetic text; and as an obsessed literary critic who, raising several extremely relevant problems of the modern scientific study of poetic idiostyles, specific features of individual authorial verse genres in the system of individual artistic texts, focuses on European intellectualism and modernism; and as an inspired poet, in whose poems the Ukrainian poetic language appears as a world of linguistic and aesthetic signs of national culture.

The scientific texts of A. Moisiienko were studied from the standpoint of anthropocentrism and textocentrism, considering the structure of textual categories, means of their objectification, and factors of actualization of the author's dominant constants. The multi-aspect studies of A. Moisiienko's poetic linguistics are commented on, which gives an idea of the specificity of the figurative idiopoetic system, and its dominant features, which distinguish the author's language creation against the all-Ukrainian background and among traditional samples of national poetics. It was found that the dominant features of the author's scientific linguistic world include the linguistic stylistic interpretation of the apperceptive system of Shevchenko's poem, the artistic understanding of the linguistic worlds of symbol and silent word, the world of poetics and the dynamics of text structures, the world of the intertextuality of a poetic text.

Keywords: *world of language, apperceptive system of Shevchenko's poem, world of symbol, world of silent word, world of poetics and dynamics of text structures, world of intertextuality, Anatolii Moisiienko.*

Стаття надійшла до редколегії 03.03.23

Рекомендована до друку 04.04.23

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)